

<https://doi.org/10.62837/2024.2.174>

HƏSƏNOVA MƏDİNƏ MURAD QIZI

Bakı Slavyan Universiteti, doktorant

Süleyman Rüstəm 25

madinahacizade@gmail.com

İNGİLİS VƏ AZƏRBAYCAN BƏDİİ NƏSRİNDƏ METONİMİYALARIN PRAQMATİK XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Xülasə

Məqalə İngilis və Azərbaycan bədii nəsrində metonimiyaların praqmatik funksiyasına həsr olunub. Bu aspektdə tədqiqatın istiqamətini düzgün müəyyənləşdirmək üçün S.V.Morris, G.Yule, V.Deyk və O.V.Aleksandrovanın tədqiqatlarının nəticələrinə müraciət olunmuşdur və mətn praqmatikasında metonimiyaların funksiyaları ətraflı təhlil olunmuşdur. Araşdırma zamanı C.Ostin və İ Əfəndiyevin bədii əsərlərindən toplanmış faktlar əsasında tipoloji-müqayisələr aparılmış, metonimiyaların mətn praqmatikadakı rolunun universal cəhətləri müəyyənləşdirilmişdir. Aparılan araşdırmalar onu göstərir ki, ingilis və Azərbaycan dillərində dil vahidlərinin mətn praqmatikadakı rolu universallığa malikdir. Bu barədə praqmatikistlərin dediyi o fikir də özünü faktlarla doğruldur ki, metonimiyaların mətn praqmatikadakı şüur modlu özü universallığa malikdir.

Açar sözlər: Mətn, praqmatika, köçürmə, kontekst, metolepsis.

Linqvopraqmatizm XX əsrin ikinci yarısından başlayaraq inkişaf etməyə başlamışdır. Bu termini dilçiliyə gətirən və bu nəzəriyyənin yaradıcılarından birincisi Ç.Morris olmuşdur. Həmin nəzəriyyənin əsasında nitq aktı dayanır. Praqmatikistika nitq şəraitindən asılı olaraq dil vahidlərinin mənalanma xüsusiyyətlərini öyrənir. Bununla da müasir dilçilik mətnə doğru inkişaf etmişdir (2, 49). Ondan sonra Ç.Filmor belə bir konsepsiya ilə çıxış etdi ki, dil vahidlərinin təhlili üçün çıxış nöqtəsi mətnədir. Həmin konsepsiyanın mahiyyəti onda idi ki, dil vahidləri mətndən kənar öz real təhlilini tapa bilməz. **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.** konsepsiya dilçilikdə qrammatikadan mətnə doğru tədqiqatların istiqamətini müəyyənləşdirdi. Beləliklə, dilçilik öz məxsusi sferasından çıxaraq sosialinqvistika və psixolinqvistikanın tədqiqatından alınan nəticələrdən istifadə etməyə başladı. Mətn praqmatikası bu kontekstdə müəyyən məqsəd və vəzifələri yerinə yetirməyə xidmət edən bir fenomen kimi qəbul edilirdi. Bu halda mətn təkcə linqvistik aspekti deyil, onun funksional və sosial-mədəni aspektlərini öyrənir, kommunikaantlar arasında müxtəlif məqsədlərə xidmət edən informasiya daşıyıcısı kimi baxır. J. Yulenin fikrincə, *“praqmatikanın öyrənilməsi mövzusu tədqiqatın dörd aspektini - danışanın niyyətini, nitqin kontekstual mənasını, ifadə olunmayı dərək etməyi və ümumi biliklərin həcmi təmsil edir”* (3, 35). Onun fikrincə, praqmatika birinci olaraq danışan tərəfindən mənanın hansı tərzdə verilməsini və dinləyicinin

onu necə qəbul etməsini araşdırır. V.L.Haep belə hesab edir ki, praqmalinqvistika mətnə müxtəlif funksional üslublar və janrlar nöqtəyi-nəzərindən yanaşmaq lazımdır (4:4-13).

O.V. Aleksandrova yazır: “bəzi dilçilər praqmalinqvistikanın bu geniş aspektlərindən çıxış edərək belə hesab edirlər ki, praqmalinqvistika dilin üzərində qərar tutur. Halbuki dil bir sistem olaraq mövcuddur. Praqmalinqvistika bu sistemin necə fəaliyyət göstərdiyini öyrənir (1,4).

V.Deykin praqmatika nəzəriyyəsində ifadələrin quruluşu ilə semantikasının düzgün qurulması ilə yanaşı, illokutiv xüsusiyyətləri də əsas kimi qəbul edir. Ümumən, informasiya qeyd olunan üç kontur üzərində qurulur: ifadələrin sintaktik və semantik cəhətdən düzgün qurulması və müəllif məramı. Məsələnin praqmatikliyi mətnə müəllif məramının daxil olması və mətnin sosial funksiyasının daxil edilməsi ilə bağlıdır. Dil işarələrinin kontekstə görə mənalandırılması müəllif intensiyasının ifadəsidir, yəni nitqin illokutiv aktı ilə bağlıdır (5).

Göründüyü kimi, dilçilikdə praqmalinqvistikanın tədqiqat obyektı haqqında fikirlər tam yekdilliklə qəbul edilməmişdir. Ancaq bu o demək deyildir ki, praqmalinqvistikanın tədqiqat obyektı tam dəqiqləşməmişdir. Məsələ ondadır ki, dilçiliyin bu sahəsi inkişaf etdikcə yeni-yeni mövzular ortaya çıxır, praqmalinqvistik tədqiqatın müxtəlif aspektləri müəyyənləşir.

Bədii mətnlərdə məcaz köçürmələri mətn praqmatikasının verilməsində mühüm rol oynayır. Çünki məcazlar fikrin adı ifadəçiləri deyil, onlar müəllif fikirlərinin daha canlı ifadəsinə, fikrin daha effektiv verilməsinə xidmət edir. Bu cəhətdən məcazlar mətn praqmatikası üçün daha əlverişli dil vasitələridir. Məsələn:

"But my goodness, he never plays them alike, two days, and how is a body to know now what's coming? He 'pears to know just how long he can torment me before I get my dander up, and he knows if he can make out to put me off for a minute or make me laugh, it's all down again and I can't hit him a lick. I ain't doing my duty by that boy, and that's the Lord's truth, goodness knows.

"Y-o-u-u TOM!"

There was a slight noise behind her and she turned just in time to seize a small boy by the slack of his roundabout and arrest his flight.

I might 'a' thought of that closet.

What you been doing in there?"

"Nothing!

"Nothing!-

Look at your hands.

And look at your mouth.

What IS that truck?"

"I don't know, aunt."

"Well, I know.

It's jam--that's what it is.

Forty times I've said if you didn't let that jam alone I'd skin you.

Hand me that switch."(9).

“*Forty times I've said if you didn't let that jam alone I'd skin you*” - mətndə sözə baxmayan bir xarakteri səciyyələndirmək üçün istifadə olunmuşdur. “Sənə yüz dəfə demişəm” təbii ki, “çox demişəm” semantikasının daşıyıcısıdır. Bu kontekstdə miqdar sayı nominativ mənəsindən uzaqlaşaraq əvvəlki mənəsi ilə müqayisədə bir qədər mücərrədləşmişdir. Bu da “yüz” sayının “nəhayətsizlik” “çox” semantikasi ilə bağlıdır. Qeyd olunan mətndə həmin sayın hiperbolik funksiyası birbaşa mətn praqmatikası ilə bağlıdır. Bu kontekstdə metonimiyaların dil vahidi olaraq fəaliyyəti diqqətimizi cəlb edir.

Koqnitiv dilçilik metonimiyalara konseptual hadisə kimi baxır, onu koqnitiv modelləşmənin bir növü kimi qəbul edirlər. Metonimiyalar praqmalinqvistik nöqtəyindən araşdırılarkən onların nə məqsədə və necə işlənməsi əsas götürülür:

“İndi o hiss edir ki, donur, şaxtanın buzlu kəməndindən qurtuluşa gümanı yoxdur və istinadı yalnız budur ki, söykəndiyi bu bir cüt ağcaqayın ağacı onu tutub ayaq üstündə saxlamışdır və ana yenə bir əlilə əynindən nəşə qopardır və bir əlilə əynindən nə qopardırsa hamısını bir-bir körpəsinin üstünə qalaqlayır və titrəyən son nəfəsini, eşidilməyən son sözünü də körpəsinin üstünə örtür - qorxma tifiyim, qorxma, ufacığım, son nəfəsimin istisi də sənindir.

Sonra ana susur, beynində batqın bir uğultu qopur, qulaqları dibində sınıq cingilti mis simlər bir-birinin ardınca qırılır, ananın göz qapaqları kilidlənir, nəfəsi çilik-çilik olub ayaqları altına tökülür ana şaxtanın buz zəncirilə qoşa ağcaqayın ağaclarına bitişib hərəkətsiz qalır. Və indi göydə ulduzları cingildədən amansız bir qış gecəsi anaya başqa bir don biçir, başqa bir örtü geyindirir və şaxtanın buz barmaqları dayanmadan ana üçün büllur naxışları ağ ulduzlu yeni bir libas toxuyur...”(11).

İkinci Dünya müharibəsi zamanı körpəsinə söyuqdan xilas etməyə çalışan ananın hekayəti faşizmin bəşəriyyətə gətirdiyi faciənin ifadəsidir. Ə.Məmmədخانlı bu kiçik hekayədə faşizmə olan nifrətini bu kontekstdə bir ananın manifesti olaraq təqdim edir. Müəllifin məqsədi faşizmin bütün bəşəriyyət üçün təhlükə olduğunu bu manifestlə nümayiş etdirməkdir. Müəllif soyuğun şiddətini metonimik- metolepsis yolu ilə təqdim edir (*şaxtanın buz barmaqları dayanmadan ana üçün büllur naxışları ağ ulduzlu yeni bir libas toxuyur...*); fikir başqa bir hadisə ilə assosiasiya olunur. Hekayənin sonunda verilən bu metolepsis faciənin nəticəsi kimi səslənir və mətn praqmatikası da həmin metonimiyanın üzərində yüklənir. Qeyd olunan metonimiyaya qədər mətn praqmatikasına xidmət edən “*donur, şaxtanın buzlu kəməndindən qurtuluşa gümanı*” kimi ifadələr də işlənir. Ə.Məmmədخانlı bu hekayənin digər yerində böyük qəzəblə deyir:

Şaxta isə buzlu bir alov kimi ananın üz-gözünü qarsır və ana ürəyində qıvrılan bir qorxunun ağladığını, şivən qopardığını eşidir - körpə donur, körpə donacaq, qolları arasındakı kövrək bir nəfəs sönəcək, sinəsi üstünə buz bağlamış bir dünyanın ağırlığı çökəcək...

Lakin ana ürəyində ağlayan qorxuya üsyan eləyir - qoy dünya donub buzlağa dönsün, həyat yer üstündən qaçıb yer altına köçsün, yenə də ana ürəyinin hərərəti

sönməyəcək və rəhmsizliyi ilə bədheybət olan heç bir kor qüvvə kiçik bir həyat fidanını ananın sinəsindən qoparda bilməz! (11).

“Sinəsi üstünə buz bağlamış bir dünyanın ağırlığı çökəcək...” metolepsisi müəlliflə hadisə arasındakı məsafəni götürür, onu müəllifin dərdinə çevirir. Mətn praqmatikası da bunun üzərində qurulur.

İngilis dilinə aid nümunəyə baxaq:

“The first hail of bullets caught its victim in midreach, arms extended toward his would-be saviors. He had no chance to scream. As the bullets rained down from the Cosima, the men fell, helpless before the onslaught. Their cries, the splash of a falling body, were drowned out by the relentless spatter of automatic gunfire.

When it was finished, when the bullets finally ceased, the bodies lay in a coiled embrace in the lifeboat. A silence fell, broken only by the slap of water against the Cosima’s hull.

One last explosion spewed a finale of sparks into the air. The bow of the Max Havelaar—what remained of her-tilted crazily toward the sky. Then, gently, she slid backward into the deep”(10).

As he drew near, he slackened speed, took the middle of the street, leaned far over to starboard and rounded to ponderously and with laborious pomp and circumstance—for he was personating the Big Missouri, and considered himself to be drawing nine feet of water(9).

Verilmiş mətndə “Kosim” və “Maks Xavelar” , “Big Missouri” metonimiyalardır. Həmin gəmilər müəllif praqmatikasının verilməsində canlı vasitələrdir. Müəllif ona görə bu metonimiyalardan “Maks Xavealara”dakı insanların potensial köməkçi harayı, güllələrin onların bu ümidini qırması mətn praqmatikasına xidmət edir. Fəciənin törədiciləri “Kosimo”dakılardır. Bu hadisələr kontekstində müəllif mövqeyi, ideyası çox aydınca görünür.

Başqa nümunəyə baxaq:

1. By day, London was a sight to see, with gay banners waving from every balcony and housetop, and splendid pageants marching along.

There was no talk in all England but of the new baby, Edward Tudor, Prince of Wales, who lay lapped in silks and satins, unconscious of all this fuss, and not knowing that great lords and ladies were tending him and watching over him--and not caring, either (9).

Verilən misallarda “London”, “England” metonimiyadır; Eduard Tyudorun ailəsində Uels prinsinin dünyaya gəlməsi sevinci müəllif rəğbətini timsalı kimi verilir. Londonun bunu bayram etməsi Uels prinsinə olan sevginin timsalıdır. Mətn praqmatikasında sevinc müəllifin bu kontekstdəki mövqeyidir. Azərbaycan dilinə aid nümunəyə baxaq:

“Bakı əsrlər boyu şərq, cənub və şimal qonşuları ilə ticarət etmişdir. Bu əlaqə həm karvan yolları, həm də dəniz vasitəsilə olmuşdur. Bizim dövrümüzdə qədər İçərişəhərdə qalmış «Buxaralılar karvansarası» və «Hindistanlılar karvansarası» sübut edir ki, Bakı XIV-XVI əsrlərdə Orta Asiya və Hindistanla geniş ticarət

etmişdir. Bakının hərtərəfli inkişafı, onun adının bütün dünyada məşhur olması, əlbəttə, XIX əsrin ikinci yarısından, 70-ci illərdən başlayır. Bu da neft sənayesinin inkişafı ilə bağlıdır“(7,5). M.Süleymanlı Bakının XIX əsrdən başlayaraq dünyada məşhurlaşmağa başlamasını böyük sevgi ilə nəql edir. Müəllif o dövr Bakısını və bu gününü oxucusuna sevdirmək üçün müxtəlif təsvir növlərindən və məcazlardan istifadə edir. Yuxarıda verilən “Bakı”(Bakı şəhəri) metonimiyadır; müəllifin nəqli də bunun üzərində qurulmuşdur. Bəzən müəllif obrazın xarakterinə uyğun olaraq mətn pragmatikasına xidmət edən elə dialoqlardan istifadə edir ki, mətnə görə fikir metonimik səciyyə alır, fikir dolayısı ilə verilir və metolepsis məzmunu qazanır.. Aşağıdakı nümunəyə nəzər salaq:

"While Tom was eating his supper, and stealing sugar as opportunity offered, Aunt Polly asked him questions that were full of guile, and very deep—for she wanted to trap him into damaging revelations.

Like many other simple-hearted souls, it was her pet vanity to believe she was endowed with a talent for dark and mysterious diplomacy, and she loved to contemplate her most transparent devices as marvels of low cunning.

Said she:

"Tom, it was middling warm in school, wasn't it?"

"Yes'm."

"Powerful warm, wasn't it?"

"Yes'm."

"Didn't you want to go in a-swimming, Tom?"

A bit of a scare shot through Tom—a touch of uncomfortable suspicion

He searched Aunt Polly's face, but it told him nothing. So he said:

"No'm—well, not very much."

The old lady reached out her hand and felt Tom's shirt, and said.

"But you ain't too warm now, though." -

And it flattered her to reflect that she had discovered that the shirt was dry without anybody knowing that that was what she had in her mind.

But in spite of her, Tom knew where the wind lay, now. So he forestalled what might be the next move:

"Some of us pumped on our heads—mine's damp yet. See?"(9).

Polli xala Toma münasibətdə çox məsuliyyətlidir, onda məsuliyyətdən irəli gələn vəzifələr vardır. Özünün diplomatik gücünə çox inanan və öyünən Polli xala Toma müxtəlif suallarla müraciət edərək ona qaranlıq qalan bəzi suallara cavab tapmaq istəyir; Tomun üstünün yaş olmasından şübhələnən Polli xala ona müxtəlif suallar verir. Həmin suallarda əsas mətləb implisit olaraq saxlanılır:

"Tom, it was middling warm in school, wasn't it?" - Tom məktəbdə çox isti deyil??

"Didn't you want to go in a-swimming, Tom?" -Nə əcəb sən çimmək istəmirsən?

"But you ain't too warm now, though." –Hə, sən çox tərləyibsən.

Tom knew where the wind lay- Tom küləyin haradan əsdiyini bildi.

Yuxarıdakı suallar Tomu səbəbə doğru aparır; oraya aparılan yol metonimik-metolepsis yoludur., sonuncu- nəticə cümlədə verilir. Metolepsislərdə fikir, məna saxlanılır və ancaq başqa cür ifadə olunur. Metonimiyaların qədim variant olan bu ritorik vasitələr müasir dövrümüzdə az tədqiq olunmuşdur. Bəzən də məcazlar sırasında deyil, ritorik fiqurlar aspektində tədqiq olunmuşdur. Qeyd olunan sintaktik konstruksiyalar mətn praqmatikasının daşıyıcılarıdır; *“Tom knew where the wind lay” (Tom küləyinharadanəsdiyini bildi) metolepsisdir.*

Metonimiyanın bir növü kimi, sinoqdoxalar da bu funksiyanı yerinə yetirir:

“Don’t sit up,” the boy said. “Drink this.”

He poured some of the coffee in a glass.

The old man took it and drank it.

“They beat me, Manolin,” he said. “They truly beat me.”

“He didn’t beat you. Not the fish.”

“No. Truly. It was afterwards.”

“Pedrico is looking after the skiff and the gear. What do you want done with the head?”

“Let Pedrico chop it up to use in fish traps.”

“And the spear?”

“You keep it if you want it.”

“I want it,” the boy said. “Now we must make our plans about the other things.”

“Did they search for me?”

“Of course. With coast guard and with planes.”(6). E.Hemingway *“Qoca və dəniz”* əsərində *What do you want done with the head?* - “baş”(balığın başı) simvolik səslənir; Qoca bütün balıqçıları heyrətləndirəcək bir mübarizənin qəhrəmanıdır, hamı ondan danışır. “Baş” metonimiyadır. Onu Petrikoya verilməsini deyir, bu onun mübarizəsinin davamı kimi səslənir.

Başqa misal:

“I’ll bring the food and the papers,” the boy said. “Rest well, old man. I will bring

stuff from the drugstore for your hands.”

“Don’t forget to tell Pedrico the head is his.”

“No. I will remember.”(7).

Qeyd etdiyimiz mikromətdə də *“the head”* mətn praqmatikasının daşıyıcısı kimi mövcuddur.

Azərbaycan dilində metonimiyalar bədii üslubun bütün janrlarında işlənir. Müəllif məramı həmin mətnlərdə metonimik tərzdə mətnin məzmununa daxil edilir; o, bütöv bir vahidin tərkib hissəsi kimi mövcud olur:

“Əhvalat belə olmuşdu: «Baba bostanı»nu hasara alandan sonra yerin sahibi Yetim Hacı Yusif vəkil tutub işi məhkəməyə verməyi qərara alır və şəhərdə vəkil qalmır ki, müraciət etməsin. Elə ki, vəkil müqabil tərəfin Qafqaz sərdarı olduğunu eşidirdi, o saat bu işdən boyun qaçırırdı; hələ bəziləri eyhamla, zarafatla deyirmiş ki,

bu ayı ilə bir çuvala girmək kimi bir şeydir, adamın üz-gözünü cırmaqlayar, qarnını yırtar, boğar, çətin işdir, arxası Nikolay padşaha bağlıdır” (7,9).

Və ya:

“Oradan da komissiya üzvlərini aparır məscidə, orucluğu görə adamlar müqabilədə imiş, Quran oxuyurlarmış. Müqabilə qurtaranda, komissiya üzvləri başlayır sorğu-suala, yüzdən çox ağzı orucly adam qəsəm edib Qurana əl basaraq şəhadət verirlər ki, o yerin adı Yetim Hacı Yusifin «Baba bostanı»dır, ulu babalarından qalma yurduudur, nə satıb, nə də bir kəsə bağışlayıb” (7,10).

Haqla nahaqqın mübarizəsi fonunda verilən metonimiya (*Baba bostanı*) mətn praqmatikasının daşıyıcısı kimi özünü göstərir. Baba bostanı yer adıdır, onun Hacı Yusifin əlindən alınması böyük ədalətsizlikdir. Qeyd olunan metonimiya da bu kontekstdə işlənmişdir. Onun əsas funksiyası ədalətsizliyin qeyd olunan mətnə praqmatik aspektə gətirilməsidir.

İngilis bədii mətnlərində metonimiyaların müxtəlif növlərinə rast gəlinir; hər dəfə də bu məcaz köçürməsi vasitəsi ilə ifadə olunan fikir digər məcaz növlərində olduğu kimi, mətnin mərkəzəqaçma qüvvəsinə çevrilir:

"Excuse me my Sophia for having thus unwillingly offended you—" replied I—and then changing the conversation, desired her to admire the noble Grandeur of the Elms which sheltered us from the Eastern Zephyr. "Alas! my Laura (returned she) avoid so melancholy (Bu melonxolikdən çəkinin) a subject (mövzudan), I intreat you. Do not again wound my Sensibility by observations on those elms. They remind me of Augustus. He was like them, tall, magestic—he possessed that noble grandeur which you admire in them." (8,26).

Nəticə olaraq onu qeyd etmək lazımdır ki, İngilis və azərbaycan bədii nəsrində metonimiyalar müvafiq kontekstlərdə praqmatik funksiya daşıyırlar. Bu, bir tərəfdən məcaz köçürmələrinin universal xüsusiyyətləri ilə bağlı olduğu kimi, digər tərəfdən də onların mətn praqmatikası ilə əlaqələnmə bilmək xüsusiyyətləri ilə bağlıdır, çünki metonimiyaların belə potensialı güclüdür. Araşdırmalardan alınan nəticəyə görə, bütün insanların şüurunda metonimik model olduğu kimi, həm də onların mətn praqmatikasında oynadığı rola görə oxşar funksiyaları vardır.

Гасанова М.М

ПРАГМАТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ МЕТОНИМИИ В АНГЛИЙСКОЙ И АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ПРОЗЕ

Резюме

Статья посвящена прагматической функции метонимий в английской и азербайджанской художественной прозе. Для правильного определения направления исследований в этом аспекте были рассмотрены результаты анализа С.В.Морриса, Г.Юле, В.Дейка и О.В.Александровой, а также подробно проанализированы функции метонимий в прагматике текста. В ходе исследования на основе фактов, собранных из художественных произведений

Дж.Остин и И.Эфендиева, были проведены типологические сравнения, определены универсальные аспекты роли метонимий в прагматике текста. Проведенные исследования показывают, что роль языковых единиц в прагматике текста в английском и азербайджанском языках имеет универсальность. Это мнение, высказанное прагматологами по этому поводу, также подтверждается фактами о том, что модуль сознания в текстовой прагматике метонимий сам по себе имеет универсальность.

Ключевые слова: текст, прагматика, перевод, контекст, метонимия.

Hasanova.M.M

PRAGMATIC FEATURES OF METONYMY IN ENGLISH AND AZERBAIJANI FICTIONAL PROSE

Summary

The article examines the pragmatic function of metonymy in English and Azerbaijani fictional prose. In order to correctly determine the direction of study in this aspect, the results of the research of S.V. Morris, G.Yule, V. Dyke and O.V. Alexandrova were considered, as well as the functions of metonymies in the pragmatics of the text were analyzed in detail. In the course of the research, based on facts collected from the works of art by J.Austin and I.Efendiyev, typological comparisons were made, and universal aspects of the role of metonymies in the pragmatics of the text were determined. The conducted research shows that the role of linguistic units in the pragmatics of the text in English and Azerbaijani languages has universality. This opinion, expressed by pragmatologists on this subject, is also confirmed by the facts that the module of consciousness in textual pragmatics of metonymy itself has universality.

Keywords: text, pragmatics, translation, context, metonymy.

İstifadə olunmuş ədəbiyyatlar:

- 1.Александрова О.В. Единство прагматики и лингвопоэтики в изучении текста художественной литературы // Проблемы семантики и прагматики : сб. науч. тр. / Калинин. ун-т. Калининград, 1996.
- 2.Morris Ch. W. Logical Positivism, Pragmatism, and Scientific Empiricism. Paris, 1937. 3:49
- 3.Yule G. Pragmatics. - Oxford, 1996
- 4.Наер В. Л. Прагматический аспект английского газетного текста // Коммуникативные особенности текстов различных жанров. Вып. 178. - М.: МГПИИЯ им. М. Топеза, 1981.- С. 4-13
- 5.<https://syberleninka.ru>> article>obekt-lingvisticheskiy.
- 6.The Old Man and the Sea .By Ernest Hemingway .www.Asiaing.com.
- 7.Süleymanov M. F. S 97 Eşitdiklərim, oxuduqlarım, gördüklərim: B.: Azərənəşr, 1987. - 320

8. Love And Friendship by Jane Austen. This edition was created and published by Global Grey ©GlobalGrey 2019

9.

THE ADVENTURES OF TOM SAWYER BY MARK TWAIN (Samuel Langhorne Clemens)

10. Tess Gerritson. Thief of Stolen. 1995.

11. Ənvər Məmmədخانlının hekayəsi. Buz heykəl .Edebiyyatqazeti.az <https://edebyyatqazeti.az>

Rəyçi: professor Eldar Piriyeu